

Türkiye Florası

Iris xanthosporia İrisgiller/ Iridaceae

Bu tür, bilim dünyasına 12 yıl önce Brian Mathew ve Prof. Dr. Turhan Baytop tarafından tanıtılmıştır.

Tanımı

Bu bitkiler 50-100 cm boyunda olup rizomları (toprakaltı gövdeleri) kalındır. Yaprakları kılıçsı, biraz sertçe, grimsi yeşildir ve 0,5-2,3 cm enindedir. Yaprak boyları çiçek boylarını geçmez. Çiçekler tamamiyle altın sarısı renginde ve yaklaşık 9-11 cm çapındadır.

Yayılışı

Bu tür Türkiye'ye özgüdür. Örnekleri Muğla ve Antakya'dan toplanmıştır. Eskiden Ankarada bulunduğu dair bilgiler olmakla beraber son yıllarda Ankara'da hiç rastlanılmamıştır. Bu nedenle Ankara kaydına kuşkuyla bakılmaktadır.

Habitat ve Ekolojisi

Dere boylarında ve bataklık alanlarda bulunmaktadır. Köyceğiz (Muğla) çevresindeki günlük ormanlarında bulunmaktadır. Ancak orman içindikilerin çiçek açmadıkları, orman açıklıklarındakilerin çiçek açtıkları gözlenmiştir. Güneşli ve bataklık alanları tercih eden Iris xanthosporia'nın, orman altındaki populasyonları yeterli güneş ışığı olmadığı için çiçek açmamaktadır. Bu tür bataklık alanlardaki kofa (= Jun-

cus maritimus), Thalictrum lucidum, Limonium effusum ve başka bazı bitkilerle sağlıklı bir birliktelik meydana getirmektedir.

Durumu

Bu tür tehlike altında değildir. Özellikle Muğla'nın Köyceğiz ve Dalaman ilçeleri çevresindeki populasyonlar çok sağlıklıdır. Bu türün bulunduğu bataklık çayırliklar zaman zaman biçilmekte veya otlak olarak kullanılmaktadır. Ancak bu tür hayvanlar tarafından yenmediği

için bir tehlike söz konusu değildir. Ayrıca uygun olmayan şartlarda bile (örneğin orman altı) toprakaltı organlarıyla çoğalabildiğinden, türün nesli görünür gelecekte de güvenlidir.

Ekonomik Değeri

Çiçekleri gösterişli ve uzun ömürlüdür. Bahçelerde havuz kenarlarında ve bataklık kesimlerde süs bitkisi olarak kullanılabilir. Çiçeğinin uzun ömrü nedeniyle, kesme çiçekçilikte de ekonomik bir potansiyele sahiptir.

Düşünceler

I. xanthosporia, diğer çayır süsenlerinden I. spuria subsp. musulmanica ve I. orientalis'le yakın akrabadır. I. xanthosporia alçak rakımlarda (20-50 m) yaşarken, I. orientalis 150-1400 m ve I. spuria subsp. musulmanica 800-1900 m rakımlarda yaşamaktadır. Bu türlerin çiçek renkleri de farklıdır: I. xanthosporia'nın çiçekleri altın sarısı, I. orientalis'nin çiçekleri beyaz (dış taç yaprakların ortasında sarı bir leke yer alır), I. spuria subsp. musulmanica'nın çiçekleri açık veya koyu eflatun-mavidir. Coğrafi bakımdan I. xanthosporia Akdeniz Bölgesi'nde, I. orientalis çoğunlukla Orta Anadolu'da ve I. spuria subsp. musulmanica çoğunlukla Doğu Anadolu'da yaşamaktadır.

• Iris xanthosporia'nın Türkiye'deki yayılışı

Kaynak
Davis, P.H., The flora of Turkey and The East Aegean Islands, vol. 8: 389, Edinburgh, 1984.

Centaurea appendicigera Papatyagiller/Asteraceae

Bu tür, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki doğal dağ bahçelerinin en güzel türlerinden birisidir. Peygamberçiçeği (Centaurea) cinsinin Acteopappus seksiyonundadır.

Tanımı

Çokyıllık bir bitkidir. Çiçekli gövdeler basit, dik, en çok 30 cm boyundadır. Yaprakları grimsi havlı, yumurtamsı ile lanseolat biçimde, yukardakiler daha küçük, kaşık, dairesel biçimdedir. Üst yapraklar ilginç ve kendine özgü bir niteliğe sahiptir. Ortadaki yaprakların ucundaki dikencik, üst yaprakların ucunda zarsı, saçaklı bir tırnağa (= apendaj) dönüşür. Involukrun (= tüm çiçeklerin içinde bulunduğu fincansı yapı, tek bir çiçekmiş gibi görünür)

• Centaurea appendicigera'nın Türkiye'deki yayılışı

küresel, yaklaşık 3 cm eninde ve boyundadır. Tırnaklar (= apendajlar, involukrumu oluşturan pulların ucunda bulunan ya da etrafını saran farklı biçim ve yapıdaki kısım) iri ve zarsıdır, kirpiklidir; kirpikler 3-4 mm boyundadır, kahverengimsi saman renklidir. Çiçekler açık sarı; kenardakiler çok iri, anter tüpü pembe, çiçeklenme zamanı ağustos ayıdır.

Yayılışı

Bu tür, Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesi'ne özgüdür, yani en-

demiktir. Rize, Trabzon, Erzurum ve Gümüşhane illerinin dağlık kesimlerinde yetişir. Tahminen Artvin'de de vardır.

Habitat ve Ekolojisi

Bilinen bütün populasyonları 2500 m'den daha yüksek rakımlardaki çayırılık alanlarda ve erozyonlu yamaçlardadır. Dağ çayırılıklarında ise hiç rastlanılmamıştır.

Bulunduğu yamaçlarda tek tabakalı bir ot örtüsü vardır. Bu ot tabakası yaklaşık %50'lik bir kapalılığa sahiptir; yani toprağın ancak yarısını örtebilmektedir.

Aynı habitatta yaşayan diğer bazı türler şunlardır: Anthemis cretica subsp. argaea, Alopocurus glacialis, Senecio taraxacifolius, Draba polytricha, Murbeckiella huetii, Alchemilla ellenbergiana, cerastium lazicum, Saxifraga juniperifolia.

Durumu

Bu türün populasyonları küçüktür, ancak bir tehlike altında değildir. Şu anda korunması için alınmış bir tedbir yoktur; şimdilik böyle bir tedbire de gerek yoktur.

Ekonomik

Değeri

Bu bitkinin hem tomurcukları hem de çiçekleri çok güzeldir. Bahçelerde yüksek dağ bitkilerinin yetiştirildikleri kesimlerin gözde bir üyesi olabilir.

Düşünceler

Sistematik bakımdan çok belirgin bir türdür. En yakın akrabası Kuzeydoğu Anadolu'da yaşayan Centaurea pulcherrima'dır. C. appendicigera'nın çiçekleri sarı, C. pulcherrima'nın pembedir.

A.Güner

Kaynak
Davis, P.H., Flora of Turkey and the East Aegean Islands.
Vol. 5: 568-569. Edinburgh, 1975.